

N:o 18.

Ank. till Riksd. kansli den 12 mars 1891, kl. 12 midd.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.

Till lagutskottets handläggning har Andra Kammaren hänvisat fyra inom nämnda kammare väckta motioner, i hvilka föreslås ändring i gällande bestämmelser angående den kommunala rösträtten på landet. Motionerna hafva afgifvits af herr *G. Eriksson* i Mörviken, n:o 11, herr *O. B. Olsson* i Maglehult, n:o 16, herr *N. Nilsson* i Skärhus, n:o 56, och herr *Back Per Ersson*, n:o 60.

I dessa motioner framställas följande förslag:

af herr *G. Eriksson*, med hvilken herr *J. Bromée* instämt:

»att Riksdagen måtte för sin del antaga följande ändrade lydelse af § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådan denna § lyder i förordningen af den 26 oktober 1888:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock att, der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlægga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes stadgad, röstvärdet skall vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden. Ej må någon utöfva rösträtt för större antal

röster, än som svarar mot en tjugonedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal, än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfrige röstegande. Bråktal, som vid sådan beräkning af rösträtt uppkommer, skall bortfalla;»

af herr *O. B. Olsson*:

»att Riksdagen ville för sin del besluta sådana ändringar uti eller tillägg till nu gällande kommunal- och kyrkostämmoförordningar,

att vid alla personliga val å stämma hvarje röstegande må ega lika röst;

att vid beslut om utgifter från kommunen ingen må rösta för mer än $\frac{1}{20}$ -del af kommunens sammanlagda fyrktal efter årets fyrktalslängd;»

af herr *Nils Nilsson*:

»att Riksdagen för sin del ville besluta, att § 11 i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådan nämnda § lyder i förordningen den 26 oktober 1888, måtte erhålla följande förändrade lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock att, der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, röstvärdet skall vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden. Ej må någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal, än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfriga röstegande. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla;»

samt af herr *Back Per Ersson*:

»att Riksdagen för sin del besluter, att orden »och hafve hvarje röstande en röst» införas i 22 § i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, hvarigenom denna paragraf skulle erhålla följande lydelse:

»Val skall, der så äskas, förrättas med slutna sedlar; och hafve hvarje röstande en röst. Mellan lika röstetal skiljer lotten.»

Frågan om förändring i bestämmelserna angående den kommunala rösträtten på landet i syfte att förekomma, att en eller ett fåtal personer må kunna utöfva en kommuns beslutanderätt, har, som bekant, vid många föregående riksdagar varit föremål för behandling inom utskottet och kamrarne.

Utskottet har vid flere tillfällen förordat bifall till en sådan begränsning af denna rösträtt, att ett relativt röstmaximum utgörande $\frac{1}{10}$ af en kommuns hela röstetal efter röstlängden blefve stadgad, och hafva dessa förslag städse vunnit Andra Kammarens bifall, hvaremot Första Kammaren lika ofta förkastat dem. Då de för en sådan förändring, som nyss nämnts, af utskottet förut, senast vil 1889 års riksdag, anförda skäl synas utskottet fortfarande ega giltighet, tillåter sig utskottet ånyo andra ägadesamma.

Till en början har utskottet erinrat, huru som kommunallagarnas ändamål, enligt deras eget uttalande, vore, att en kommuns medlemmar skulle ega att sjelfve efter de uti dessa lagar lemnade närmare bestämmelser vårda sina gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, men huru som, på det att denna till grund för hela kommunallagstiftningen liggande tanke måtte i alla landskommuner också blifva en verklighet, förändrade bestämmelser rörande röstvärdet emellertid vore erforderliga.

Beträffande vidare röstvärdet innehölle förordningen om kommunalstyrelse på landet för det närvarande endast den regel, att röstvärdet beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal. Huru enkel och naturlig den sålunda gifna regeln än syntes, verkade den dock på olika orter efter olika förhållanden helt olika och icke alltid på det mest nöjaktiga sätt. Så innehade enligt Statistiska centralbyråns berättelser rörande den kommunala rösträtten år 1871 uti 54 af rikets 2,354 landskommuner en röstegande öfver hälften af hela fyrktalet, högsta fyrktalet på en person utgjorde uti 360 öfver $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$, uti 1,026 öfver $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{4}$, allt af hela fyrktalet; och, hvad beträffade antalet personer, som innehade visst fyrktal öfver $\frac{1}{10}$ af hela kommunens, innehade 54 öfver hälften, 378 öfver $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$, 1,697 öfver $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{4}$, om hvilka förhållanden närmare upplysningar kunde inhämtas af den tabell, som funnes bifogad lagutskottets utlåtande, n:o 35, vid 1878 års riksdag. Förhållandena torde under tiden sedan dess icke, åtminstone proportionsvis mellan olika grupper af röstegande, hafva undergått någon väsentlig förändring.

Det vore uppenbart, att någon kommunal sjelfstyrelse icke alls förefunnnes inom de 54 kommuner, hvarest en enda person ensam kunde utöfva kommunens beslutanderätt, d. v. s. efter behag, blott laga former iakttoges, beskatta öfrige kommunalmedlemmar och utse desse att såsom kommunala förtroendemän vårda angelägenheter, som hufvudsakligen vore hans egna, under det han sjelf kunde undandraga sig hvarje personligt kommunalt upp-

drag. Att i en stor mängd andra kommuner sjelfstyrelsen vore i större eller mindre grad kringskuren, visade de anförda statistiska uppgifterna.

Man borde ock kunna antaga, att, derest vid utarbetandet af 1862 års kommunalförordning för landet de statistiska uppgifter rörande förhållandena i landskommunerna, en senare tid lemnat, funnits att tillgå, någon begränsning uppåt uti rösträtten ock blifvit stadgad. Att upphäfva en kommunalmedlems obegränsade rätt att för alla öfrige medlemmar af kommunen ensam besluta vore endast en gärd af rättvisa samt ett vilkor för tillämpningen af begreppet kommunal sjelfstyrelse; och för en lindrig begränsning af de högsta röstetalen äfven i öfrigt syntes billighetsskäl tala. Hvad beträffade siffran för det relativa röstmaximum, som lämpligen borde bestämmas, syntes af de tabeller, som blifvit af särskilda ledamöter inom utskottet utarbetade och utlåtandet bifogade, framgå, att genom bestämmande af detta maximum till en tiondedel af kommunens hela röstetal de öfverklagade missförhållandena kunde i allmänhet afhjelpas. För de kommuner, hvarest detta maximum icke skulle upphäfva en enda röstegandes samtliga öfriga röstegandes samfälda röstetal öfvervägande rösträtt, hade ansetts nödigt föreslå det tillägg, att ingen finge i något fall utöfva rösträtt för högre röstetal än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkomme öfrige röstegande.

Utskottet vill ytterligare, i likhet med hvad tillförene skett, erinra, att, då ledamöter i bevillningsberedningarna och i taxeringsnämnderna omedelbart, samt ledamöter i pröfningsnämnderna medelbart, utses å kommunalstämma, i sådana kommuner, der beslutanderätten utöfvas af en enda eller några få personer, dessa kunna erhålla ett i utskottets tanke obehörigt inflytande äfven å beskattningen. Vidare torde i allmänhet de olägenheter, till hvilkas afhjelpande den nämnda begränsningen i rösträtten ansetts nödig, på senaste åren hafva oftare än förut framträdt, i det att nu mera flerstädes å landsbygden bildas stora bolag för industriel rörelse, hvarigenom det lätteligen kan inträffa, att en enda person inom kommunen kan, såsom representant för bolaget, erhålla ett röstetal, hvars storlek tillåter honom att blifva den allena beslutande i kommunens angelägenheter eller åtminstone derå utöfva ett allt för stort inflytande.

Såsom en omständighet, hvilken i viss mån tjenar till stöd för utskottets mening, vill utskottet meddela, att uti *Finland*, hvars samhällsförhållanden i flere afseenden, och särskildt rörande kommunalväsendet, ega likhet med dem, som förekomma i vårt land, på grund af förordningen angående kommunalförvaltningen på landet den 6 februari 1865, ett relativt maximum af en sjettedel af de vid stämman närvarandes sammanlagda

röstbelopp är stadgadt i fråga om rösträtts utöfvande vare sig för egen del eller å annans vägnar.

Slutligen vill utskottet nu erinra derom, att redan under förhandlingarne om det nuvarande representationsskicket antagande framhölls såsom en betänkelig brist i detsamma, att åt Första Kammaren såsom i sin sammansättning ytterst hvilande på den kommunala rösträtten gifvits en grundval, som saknade nödig fasthet, och betonades i sammanhang härned nödvändigheten af att för framtiden med största varsamhet behandla uppkommande frågor om förändringar i nämnda rösträtt. Farhågan att dylika ändringar komme att verka rubbning af Första Kammarens karakter har tvifvelsutän också i väsentlig grad bestämt den utgång inom nämnda kammare, som de vid nästan hvarje riksdag efter representationsförändringens genomförande återkommande förslag om ändring i den kommunala rösträtten på landet städse fått röna.

Utskottet håller emellertid före, att, då begränsningen icke göres större, än hvad utskottet anser sig böra tillstyrka, en sådan rubbning icke skäligen kan befaras. Förutom de garantier, som innehållas uti de stadgade villkoren för valbarhet till ifrågavarande afdelning af representationen, torde äfven den serie af valhandlingar, ur hvilka Första Kammaren slutligen framgår, innebära all den trygghet, som kan finnas af behovet påkallad, och kan derjemte erinras, huru som gällande begränsning af den kommunala rösträtten i städerna icke visat sig medföra några vådor uti nu berörda afseende.

Af hvad utskottet sålunda anfört, torde framgå, att utskottet ansett sig icke kunna förorda vare sig en ytterligare begränsning af den kommunala rösträtten än till $\frac{1}{10}$ af röstetalet, ej heller de framställda förslagen om lika rösträtt vid val; och får utskottet sålunda hemställa,

att Riksdagen ville, med afslag å herrar Back Per Erssons och O. B. Olssons motioner, den senare i hvad den afser rösträtt vid kommunala val, för sin del antaga följande:

Förordning

angående ändrad lydelse af 11 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Häri genom förordnas, att 11 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådan nämnda paragraf lyder i förordningen den 26 oktober 1888, skall hafva följande lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock att, der för deltagande i sådana besvär som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, röstvärdet skall vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden. *Ej må någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal, än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfriga röstegande. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla.*

Stockholm den 12 mars 1891.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

Reservationer:

af herrar *Fröberg*, grefve *Klingspor*, *Lundin*, *Pehrsson*, *Claëson*, *Bengtsson* och *Sjölund*, som ansett, att motionerna bort afstyrkas; samt af

herr *Sjöcrona*, som anført:

»För min del har jag nu, likasom då jag år 1888 inom utskottet deltog i behandlingen af föreliggande fråga, förordadt, att det af utskottet föreslagna tillägg till § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet skulle erhålla följande lydelse:

Ej må någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en femtedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla.

Då jag icke vunnit understöd för min sålunda uttalade åsigt, utan nödgats rösta emellan utskottets förslag oförändradt och afslag å samtliga motionerna, har jag gifvit min röst för afslag.»

Härjemte har herr *L. O. Larsson* begärt få antecknadt, att han icke deltagit uti ärendets handläggning inom utskottet.
